

KARA ŚMIERCI W PRAWIE KARNYM CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ – ZARYS INSTYTUCJI

Chińska Republika Ludowa jest obiektem coraz bardziej powszechnego zainteresowania państw świata zachodniego, szczególnie ze względu na niezwykle dynamiczny rozwój gospodarczy. Historyczne znaczenie Państwa Środka, pomimo bogatych tradycji cywilizacyjnych, zostało zdeprecjonowane wskutek wojen domowych i konfliktów wewnętrznych w pierwszej połowie XX wieku. Istotnymi czynnikami pograżającymi chińską państwowość była interwencja ośmiu mocarstw po powstaniu bokserów (1899–1901) i japońska agresja w 1937 roku, której skutkiem było ograniczenie suwerenności. Dlatego tym bardziej należy podkreślić odrodzenie, rozwój i obecną ekspansję gospodarczą Chin na świecie.

Chiny są przedmiotem wielu badań, jednakże wciąż niewielka jest ilość polskojęzycznych opracowań na temat chińskiego systemu prawnego, ze szczególnym uwzględnieniem prawa karnego. Praktycznie niezauważone więc zostało wydarzenie niemalże rewolucyjne w prawodawstwie chińskim. Pomimo znaczącego i intensywnego rozwoju gospodarczego w Chinach długo nie występowała jednolita kodyfikacja karna. Dopiero w 1997 roku delegaci Komunistycznej Partii Chin uchwalili Kodeks karny ChRL¹ i Kodeks postępowania karnego ChRL². Tym samym uregulowana została bardzo ważna gałąź prawa, dotychczas nieskodyfikowana. Utworzenie głównego źródła prawa karnego doskonale wpisuje się w zasadnicze zmiany polityczne i reformy gospodarcze rozpoczęte po rehabilitacji Deng Xiaopenga w 1977 roku. Opracowanie kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego było przejawem przywracania praworządności, które rozpoczęło się po III Plenum Komitetu Centralnego KPCh w 1978 roku³.

Jednakże pomimo tak dobrze rokujących zmian światowe organizacje międzynarodowe wciąż z nieufnością odnoszą się do chińskiego wymiaru sprawiedliwości. Dlatego zasadniczym celem niniejszego artykułu jest przybliżenie systemu prawa

¹ Kodeks karny ChRL, <http://www.cecc.gov/pages/newLaws/criminalLawENG.php> [1.02.2012]

² Kodeks postępowania karnego ChRL, <http://en.chinacourt.org/public/detail.php?id=2693> [1.02.2012]

³ *Encyklopedia popularna PWN*, t. 2, Warszawa 1997, s. 156-158.

karnego ze szczególnym uwzględnieniem instytucji kary śmierci i jej zastosowania w prawie karnym Chińskiej Republiki Ludowej. Kara ta jest nieodłącznym elementem chińskiego porządku prawnego, począwszy od starożytności, na współczesności kończąc.

Jak ważna jest to kwestia, można się przekonać, analizując postanowienie Sądu Najwyższego RP z dnia 29 lipca 1997 roku w sprawie dotyczącej ekstradycji obywateli chińskich Mandugeqi i Jinge do Chińskiej Republiki Ludowej. Sąd wojewódzki uznał, że ekstradycja nie jest możliwa wobec prawdopodobieństwa pogwałcenia przesłanek art. 3 i 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, której Rzeczpospolita jest stroną i którą przy orzekaniu w sprawie ekstradycji obowiązana jest stosować. Sąd apelacyjny stwierdził, że ChRL jest w stanie zapewnić prawo do rzetelnego procesu i wyłączenie metody tortur w postępowaniu karnym, gdyż nie należy domniemywać, iż pojedyncze przypadki przedstawiane w raportach Amnesty International są reprezentatywne dla sytuacji wszystkich ściganych w ChRL. Dopiero zdaniem Sądu Najwyższego już samo prawdopodobieństwo poddania ściganych nieludzkiemu traktowaniu decyduje o prawnej niedopuszczalności ekstradycji⁴.

Zwrócenie uwagi na definicję kary wydaje się tu sensownym i koniecznym wstępem przy próbie dokonania analizy prawa karnego ChRL w przedmiocie kary śmierci. Kara jest sankcją, jednym ze środków reakcji karnej⁵. Jest to swoista reakcja ustawodawcy na zło, którego dopuszcza się sprawca dokonujący zamachu na dobro prawnie chronione, spełniając przesłanki definicji przestępstwa. Kara, począwszy od społeczeństw pierwotnych, cechowała się potępieniem i dolegliwością dla sprawcy, odpłatą, odwetem za zło wyrządzone bliźnim. Na przestrzeni wieków wraz z rozwojem cywilizacji kara podlegała racjonalizacji. Źródłem przestawało być prawo naturalne, a stawało się prawo pozytywne. Rozwiązania publicznoprawne wypierały kary prywatne. Następowala subiektywizacja odpowiedzialności karnej. Pojawiał się podział na winę umyślną i nieumyślną⁶. Kara główna była najstarszym i najpowszechniejszym rodzajem kary. Wykonywana publicznie nierzadko była widowiskiem, szczególnie gdy dokonywano egzekucji skazanego na kwalifikowaną karę śmierci. Przejawiało się to w publicznym dręczeniu skazanego, najczęściej poprzez kamienowanie, topienie, okaleczanie, palowanie, łamanie kołem. Powszechną praktyką było także bezczeszczenie zwłok straconego, na przykład poprzez ćwiartowanie, palenie na stosie⁷.

Istotą kary kryminalnej jest, aby była to osobista dolegliwość, stosowana wobec sprawcy czynu zabronionego w celu osiągnięcia określonych skutków – odstraszenia (prewencji), resocjalizacji (poprawy), unieszkodliwienia (izolacja)⁸. Kara stosowa-

⁴ II KKN 313/97, OSNKW 1997/9-10/85, LEX nr 29966.

⁵ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2009, s. 19-20.

⁶ T. Maciejewski, *Historia powszechna ustroju i prawa*, Warszawa 2007, s. 332-343.

⁷ J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 436.

⁸ *Ibidem*, s. 409-411.

wana wobec sprawcy w drodze przymusu państwowego jest orzekana przez sąd w imieniu państwa⁹. Celem obcym współczesnej kulturze prawnej jest eliminacja sprawcy poprzez usankcjonowane zabijanie, które przejawia się w orzekaniu kary śmierci.

Jednym z zasadniczych celów kary kryminalnej jest cel sprawiedliwościowy. Wymierzanie kary jest skuteczne, ponieważ jest sprawiedliwe. Tylko wtedy kara śmierci staje się dopuszczalna i celowa¹⁰. Postępując sprawiedliwie, realizuje się postulat społecznego poczucia sprawiedliwości, zatem winno się stosować zasady równości podmiotów i proporcjonalności kary do czynu sprawcy¹¹. Rzeczywistym skutkiem zastosowania kary śmierci jest pozbawienie życia, a zatem zrealizowany zostaje jej cel – trwała eliminacja sprawcy¹². Dlatego kara ta, będąca najbardziej kontrowersyjnym środkiem reakcji karnej, wymaga szczególnej uwagi. Spór w doktrynie wywołuje cel ogólnoprewencyjny, na który powołują się zwolennicy zastosowania kary śmierci. Nie ma przekonujących dowodów na to, że obecność kary zasadniczej w systemie prawa karnego wpływa znacząco na zmniejszenie ilości popełnianych przestępstw zagrożonych tą karą. Wobec tego wydaje się, że kara dożywotniego pozbawienia wolności może być postrzegana jako skuteczna alternatywa dla kary śmierci w zakresie realizacji celu prewencyjnego¹³.

Uwarunkowania geopolityczne Chin wywarły znaczący wpływ na rozwój kultury prawnej Państwa Środka. Długa niezależność od cywilizacji państw chrześcijańskich, wysoki poziom rozwoju, a także wpływy konfucjanizmu i taoizmu pozwoliły na stworzenie autonomicznych podstaw prawa. Odniesienie się do historii jest warunkiem *sine qua non* do zrozumienia chińskiej mentalności w zakresie postrzegania zabijania jako istotnego elementu instytucji kary. *Hsing Shu (Księga kar)* to najstarsze znane prawo spisane około 530 roku p.n.e. Li k'wei to najstarsza znana kodyfikacja imperium chińskiego z IV wieku p.n.e. Penalizacji podlegały czyny naruszające moralność, a także wszelka przemoc, gdyż najważniejsze było utrzymanie porządku społecznego¹⁴.

⁹ *Ibidem*, s. 20.

¹⁰ B. Bartusiak, *Kara śmierci w świetle sporu o racjonalizację kary*, Warszawa 2011, s. 391-393.

¹¹ J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 95.

¹² *Ibidem*, s. 408.

¹³ R. Hood, *The Death Penalty Beyond Abolition*, Strasbourg 2004, s. 13, http://books.google.pl/books?id=zKsfGi3y3YgC&printsec=frontcover&dq=Roger+Hood+The+Death+Penalty&hl=pl&sa=X&ei=EiQ8T___J9HRsgBD0aCMBw&ved=0CC4Q6AEwAA#v=onepage&q=Roger%20Hood%20The%20Death%20Penalty&f=false [15.02.2012].

¹⁴ I. Drapkin, *Crime and punishment In the ancient world*, Lexington 1989, http://books.google.pl/books?id=nHfTFO1j5sC&pg=PA31&dq=chinese+criminal+law+history&hl=pl&sa=X&ei=EJsmT_T3Fsyd-wbtkYmtCA&ved=0CEAQ6AEwAw#v=onepage&q=chinese%20criminal%20law%20history&f=false [1.02.2012].

W przeciwieństwie do prawa rzymskiego, chińskie kodyfikacje kładły większy nacisk na prawo karne niż na prawo prywatne. Doktryny filozoficzno-religijne miały znaczący wpływ na kodyfikacje tamtego okresu. Zwolennicy konfucjanizmu uważali, że prawo stanowione nie jest konieczne, gdyż wystarczy arbitralność władcy. Co więcej, wierzano, że człowiek instynktownie potrafi odróżnić dobro od zła. Legalisci z kolei wierzyli w zwierzchnictwo prawa, bardziej ufając w skuteczność nakazów i zakazów niż ludzki instynkt. Na myślenie legalistów istotny wpływ wywarł taoizm. Uważali oni, że tylko silne prawo jest w stanie zagwarantować porządek społeczny. Jeden z przedstawicieli doktryny Kung-sun Yang (Szang Jang) twierdził, że prawo i środki reakcji karnej winny być tak silne, żeby nikt nie ośmielił się ich narużyć. W konsekwencji w przekonaniu wielu Chińczyków tylko silna władza dbająca o poddanych posiada legitymację do wymierzania ostrych kar celem zachowania porządku społecznego¹⁵.

Chiński system prawa karnego nie był równy dla każdego. Podobnie jak w europejskim średniowiecznym prawie karnym rodzaj kary zależał od statusu majątkowego sprawcy i tego, kto był pokrzywdzonym. Ubogi był karany bardziej dotkliwie, jeżeli dopuścił się przestępstwa wobec lepiej sytuowanego (zamożniejszego). Kara śmierci była powszechnie stosowana, jednakże zdarzały się sytuacje korzystania z prawa łaski. Odpowiedzialności karnej podlegali dorośli za zdradę, czary, kazirodstwo, bluźnierstwo, fałszerstwo i znaczną kradzież¹⁶.

Badając *fontes iuris cognoscendi* starożytnych Chin, można uzyskać wiele informacji dotyczących starożytnego prawa karnego. Okazuje się, że wiele instytucji na stałe wpisało się w świadomość prawną chińskiego ustawodawcy. *Wu Xing* – system pięciu kar głównych, do których należy obok stygmatyzacji (*mo*), amputacji nosa (*yz*), amputacji nóg (*fei*), kastracji (*gong*) także kara śmierci (*dapi*) – stanie się podstawą, na której będzie się opierać chiński system prawa karnego. Kary zostały opisane w rozdziale (*Lu xing*) Księgi Dokumentów (*Shujing*) – najwcześniejszej i najważniejszej księgi prawa z czasów dynastii Zhou¹⁷.

Przełomowym momentem był rok 624, kiedy to za panowania dynastii Tang wydano Kodeks Tang – zbiór wszystkich przepisów i praw obowiązujących na terenie cesarstwa. Ta kodyfikacja, opierająca się na systemie pięciu kar, wywarła istotny wpływ na system prawa karnego nie tylko Chin, ale całej Azji Wschodniej, gdyż kodyfikacje Japonii, Korei i Wietnamu także bazowały na kodyfikacji chińskiej. W samych Chinach regulacja obowiązywała aż do zmięczenia panowania dynastii

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ K. Mühlhahn, *Criminal Justice In China, A history*, Harvard 2009, s. 29-38, za: http://books.google.pl/books?id=YXC2mmpfHgEC&printsec=frontcover&dq=chinese+criminal+law+history&hl=pl&sa=X&ei=EJsmT_T3Fsyd-wbtKYmtCA&ved=0CC4Q6AEwAA#v=onepage&q=death&f=false [15.02.2012].

Ming, czyli do roku 1644¹⁸. Kara śmierci obecna przez cały czas w chińskim systemie prawnym pozostała w nim również za panowania dynastii Qing w latach 1644–1911, ponieważ orzekano, stosując zasadę talionu. Jednakże sam proces został ucywilizowany, gdyż każdy wyrok musiał zostać zweryfikowany podczas jesien-nych *Assiżów* (*Quishen*) – specjalnych sesji orzeczniczych organizowanych corocznie w Pekinie. Następnie taki zweryfikowany wyrok (*Quingshi*) trafiał do cesarza i dopiero po zatwierdzeniu przez niego mógł zostać wykonany¹⁹.

Republika chińska (1911–1949) to okres, w którym weszły w życie szczególne regulacje dotyczące wykonywania wyroków śmierci. Zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Sprawiedliwości wyroki miały być wykonywane sprawnie w zakładach karnych, by zminimalizować cierpienia skazanego. W latach 30. najczęstszą formą egzekucji obok powieszenia było rozstrzelanie. W ten sposób czyniło się zadość zaleceniom ministerstwa, gdyż śmierć była szybka i bezbolesna²⁰.

Zwycięstwo Komunistycznej Partii Chin w wojnie domowej pozwoliło Mao Zedongowi na proklamowanie Chińskiej Republiki Ludowej oraz wprowadzanie radykalnych zmian politycznych i społeczno-gospodarczych²¹. Pomimo gwałtownych przemian realizowanych przez komunistów pozwolono na zachowanie jednej z głównych tradycji nauk penalnych, głęboko zakorzenionej w tradycji chińskiej, mianowicie zachowano karę śmierci. Prawo karne okresu 1949–1997 nie było właściwie skodyfikowane. Orzekano na podstawie wielu ustaw, między innymi statutu kar za działalność kontrrewolucyjną, zagrożenie karą śmierci znajdowało się nawet w ustawie rolnej. Reakcja karna na około 95% przestępstw przejawiała się w karze pozbawienia wolności lub karze śmierci. Powszechne było stosowanie kary głównej wobec właścicieli obszarów ziemskich. Orzekały ją sądy ludowe złożone z nieprzygotowanych prawniczo składów orzekających²².

Przełom nastąpił dopiero w 1997 roku, kiedy to na Plenum Komunistycznej Partii Chin uchwalono najpierw kodeks postępowania karnego, a następnie kodeks karny. Niezwykłą rzadkością jest sytuacja, w której w tak krótkim odstępie czasu przyjęte zostają dwie kodyfikacje jednej gałęzi prawa – procedura karna i prawo materialne²³. Kodeks karny Chińskiej Republiki Ludowej z 1997 roku jest regulacją, w której nie zabrakło kary głównej. Przestępstwa zagrożone karą śmierci znajdują się między innymi w rozdziałach: Przestępstwa godzące w bezpieczeństwo narodowe, władzę lub ustrój socjalistyczny, Przestępstwa godzące w bezpieczeństwo publiczne, Przestępstwa godzące w porządek gospodarki socjalistycznej, prawa

¹⁸ *Ibidem*, s. 29-38.

¹⁹ *Ibidem*, s. 29-38.

²⁰ *Ibidem*, s. 115

²¹ *Encyklopedia popularna...*, s. 157.

²² K. Mühlhahn, *Criminal Justice...*, s. 179.

²³ A. Wąsek, *Związki prawa karnego materialnego z procedurą karną*, „Studia Iuridica” XXXIII, 1997, s. 233.

człowieka, naruszenie własności, utrudnianie zarządu porządkiem publicznym, Przepęstwa naruszające interesy obrony narodowej, Zaniedbywanie obowiązków i Przepęstwa popełniane przez pełniących służbę wojskową. W ten sposób po nowelizacji w 2011 roku powstał katalog 55 przepęstw zagrożonych karą śmierci²⁴.

Depenalizacją względem stanu prawnego sprzed 2011 roku objętych zostało 13 przepęstw. Karą śmierci nie są zagrożeni sprawcy przepęstw finansowych, przemytu czy przepęstw dokonanych bez użycia przemocy. Ponadto kara śmierci nie będzie orzekana wobec przepępców, którzy ukończyli 75 rok życia, przy czym ograniczenie to nie dotyczy sprawców morderstw dokonanych z wyjątkowym okrucieństwem. Jednakże, co warte podkreślenia, nie zostało zmienione zagrożenie karne dla sprawców dopuszczających się przepęstwa korupcji²⁵.

Wyrok jest wykonywany tylko wobec skazanych wymagających „natychmiastowej egzekucji”. Natomiast wobec pozostałych skazanych zaleca się zawieszanie wykonania wyroków na 2 lata. Ludowy Sąd Najwyższy ChRL wyraził wolę ograniczania egzekucji jedynie wobec sprawców „bardzo poważnych przepęstw”²⁶. Niestety, podobnie jak w przypadku kodeksowego określenia „bardzo poważnych przepęstw”, tak i w tym nie dokonano wykładni desygnatów katalogu owych przepęstw. Analizując chiński kodeks karny i jeśli wierzyć statystykom wykonanych wyroków, odnosi się wrażenie, że pojęcie to może być znacznie szersze niż analogiczne zawarte w art. 6 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych²⁷.

Abstrahując od znacznych różnic kulturowych dzielących Azję i państwa zachodnie, z pewnością wpływ na interpretację określenia „bardzo poważnych przepęstw” mają także uwarunkowania polityczne. Dla przedstawicieli doktryny komunistycznej działalność kontrewolucyjna ma o wiele bardziej poważne konsekwencje niż walka polityczna w państwach demokratycznych. Stąd taka działalność jest w Chinach penalizowana, a reakcja karna, według standardów zachodnich, nieadekwatnie wysoka.

Zgodnie z materialnym prawem karnym ChRL sąd nakaże natychmiastowe wykonanie kary, gdy skazani, wobec których zastosowano zawieszenie jej wykonania, popełnią przepęstwo umyślne. Natomiast w przypadku popełnienia przepęstwa nieumyślnego wyrok także zostanie odwieszony, ale jednocześnie przekwalifikowany na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Wyjątkiem jest sytuacja prawna osób, które ujawnią istotne fakty co do przepęstwa lub wykażą się szczególną posługą

²⁴ Kodeks karny ChRL.

²⁵ *Chiny usunęły z listy 13 przepęstw, za które groziła kara śmierci*, „Gazeta Prawna”, 25.02.2011, za: http://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/490716,chiny_usunely_z_listy_13_przepęstw_za_ktore_grozila_kara_smierci.html [15.02.2012].

²⁶ *China suspends executions for two years*, „International Business Times”, 25.05. 2011, za: <http://www.ibtimes.com/articles/151891/20110525/china-executions-amnesty-intl.htm> [15.02.2012].

²⁷ Chen Zexian, *Restrictions on the Imposition of the Death Penalty*, <http://www.iolaw.org.cn/show-news.asp?id=922> [15.02.2012].

dla państwa. Wyrok może zostać złagodzony do 15–20 lat pozbawienia wolności w trakcie dwuletniego okresu zawieszenia liczonego od momentu, w którym stał się prawomocny²⁸. Każdy wyrok śmierci musi zostać zatwierdzony przez Ludowy Sąd Najwyższy ChRL. Jednakże instytucja zatwierdzenia pojawiła się w chińskim prawie karnym dopiero po nowelizacji kodeksu karnego, która weszła w życie 1 stycznia 2007 roku²⁹.

Interesujące regulacje dotyczące kary śmierci znajdują się także w Kodeksie postępowania karnego ChRL. Zgodnie z art. 34 chińskiej procedury karnej Sąd Ludowy ma obowiązek wyznaczyć obrońcę z urzędu w sprawie, w której oskarżony zagrożony karą śmierci sam tego nie uczynił³⁰. Wyszczególnienie tego przepisu jest istotne, ponieważ pozwala poddać pod wątpliwość propagandowe twierdzenia głoszone przez różne organizacje rządowe i pozarządowe, iżby dopuszczalne było skazanie na śmierć oskarżonego bez obrońcy. Treść przepisów postępowania karnego gwarantuje, że wyrok nie zostanie wykonany na podstawie orzeczenia sądu pierwszej instancji.

Orzeczenie winno zostać skierowane do Wyższego Sądu Ludowego (WSL) i, jeżeli ten nie wniesie zastrzeżeń, skierowane do Ludowego Sądu Najwyższego ChRL (LSN) celem zatwierdzenia wykonania. Jeżeli natomiast pojawią się wątpliwości, to WSL może skierować sprawę do ponownego rozpatrzenia. Wyroki śmierci z zawieszeniem wykonania kary zatwierdzane są przez WSL. Zarówno WSL, jak i LSN winny procedować w składzie trzech sędziów. Prawomocnymi orzeczeniami w przypadku kary śmierci są: kara śmierci zatwierdzona przez LSN, a także kara śmierci z zawieszeniem wykonania kary zatwierdzona przez WSL. W przypadku, gdy skazany na karę śmierci z zawieszeniem wykonania kary popełni umyślnie przestępstwo i zgodnie z prawem karnym materialnym wykonanie kary ulega odwieszeniu, to przed wykonaniem konieczne jest zatwierdzenie przez LSN. Po zatwierdzeniu wyrok winien być wykonany w ciągu siedmiu dni. Natomiast wykonanie zostaje wstrzymane w sytuacji, gdy: (1) okazuje się, że orzeczenie obarczone jest błędem, (2) przed egzekucją skazany ujawnia istotne okoliczności sprawy lub pełni szczególną posługę dla państwa, (3) skazana jest w ciąży. Dalsze postępowanie wymaga decyzji LSN³¹.

Wyrok wykonuje się poprzez rozstrzelanie albo iniekcję trucizny w miejscu przeznaczonym do egzekucji (celi śmierci) lub wyznaczonym miejscu w zakładzie karnym. Egzekucja może być ogłoszona, ale nie może być wykonywana publicznie³². Tym samym poddaje się pod rozwagę kolejny mit, jakoby dopuszczalne było

²⁸ Kodeks karny ChRL.

²⁹ M. Kruczkowska, *Chiński Sąd Najwyższy będzie rewidować kary śmierci*, „Gazeta Wyborcza”, 2.11.2006, za: <http://wyborcza.pl/1,86680,3713546.html> [15.02.2012].

³⁰ Kodeks postępowania karnego ChRL.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

publiczne wykonywanie wyroków śmierci. Procedura wykonania jest następująca: oficer nadzorujący wykonanie wyroku sprawdza tożsamość skazanego, pyta o życzenie wyrażenia ostatniej woli i doprowadza na miejsce egzekucji. Z procedury egzekucji sporządza się urzędowy protokół. Po wykonaniu wyroku zawiadamia się rodzinę straconego³³.

Początkowo zarówno niedoskonałość chińskiej procedury karnej, znacząco różniącej się od europejskich standardów, jak i niezbyt wysokie kompetencje składów orzekających sprawiały, że uzasadnione mogły być wątpliwości dotyczące rzetelności postępowań oraz trafności orzeczeń, szczególnie w przedmiocie kary śmierci. Wydaje się, że podawany przez Amnesty International wysoki współczynnik orzeczeń kary głównej czyni zadość tym wątpliwościom, zwłaszcza że wykonane w ChRL wyroki stanowią niemal ośmiokrotność egzekucji wykonanych na całym świecie. W 2010 roku według Amnesty International w Chinach kontynentalnych wykonano około czterech tysięcy wyroków, podczas gdy we wszystkich pozostałych krajach, w których dopuszcza się zastosowanie kary śmierci, wykonano 527 wyroków³⁴. Brak oficjalnej liczby skazanych jest spowodowany konsekwentną i długoletnią polityką Sądu Najwyższego ChRL, polegającą na nieudzielaniu informacji na temat ilości orzeczonych kar śmierci i utrzymywaniu tych informacji w tajemnicy³⁵. Jednakże optymizmem napawają dane pozyskane przez Amnesty International, według której na przestrzeni ostatnich pięciu lat zauważa się znaczący spadek liczby egzekucji – w 2006 roku wykonano ich osiem tysięcy, zatem obecnie liczba straconych spadła o połowę³⁶.

Na podstawie powyższych rozważań można wyciągnąć następujące wnioski:

- 1) kara śmierci jest zakorzeniona w chińskim systemie prawnym nieprzerwanie od starożytności i, jak wynika ze źródeł, zdecydowana większość społeczeństwa nadal opowiada się za utrzymaniem tej kary w chińskim systemie prawa karnego. Według badań przeprowadzonych przez Chińską Akademię Nauk w okresie prac legislacyjnych nad kodeksem karnym i kodeksem postępowania karnego z 1997 roku za utrzymaniem kary śmierci opowiedziało się 97% Chińczyków³⁷;
- 2) na uwagę zasługuje postępujący humanitaryzm chińskiego prawa karnego. Chińska Republika Ludowa, chcąc być partnerem politycznym i gospodarczym państw świata zachodniego, podejmuje wysiłki, poprzez które „cywi-

³³ *Ibidem*.

³⁴ *China executes about 4,000 people a year, reports U.S. group*, „Los Angeles Times”, 13.12.2011, za: http://latimesblogs.latimes.com/world_now/2011/12/china-executions.html [15.02.2012].

³⁵ *China's Capital Cases Still Secret, Arbitrary*, „The Washington Post”, za: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/12/23/AR2008122302795.html> [15.02.2012].

³⁶ *China executes...*

³⁷ M. Kruczkowska, *Czy Chiny zniosą lub przynajmniej ograniczą wykonywanie kary śmierci?*, „Gazeta Wyborcza”, 8.11.2004, za: <http://wyborcza.pl/1,75477,2381269.html> [15.02.2012].

- lizuje” swoje prawo. Przejawia się to w systematycznym zmniejszaniu liczby orzeczeń kary śmierci, coraz powszechniejszym zawieszaniu wykonania kary głównej, a nawet depenalizacji coraz większej ilości przestępstw;
- 3) nowa kodyfikacja czyni zadość podstawowym zasadom cywilizowanego prawa karnego, których nierzadko próżno było szukać we wcześniejszych systemach chińskiego prawa. W 1997 roku powstały zupełne źródła prawa karnego materialnego i formalnego (kodeks karny i kodeks postępowania karnego);
 - 4) nowelizacje (2007 rok – konieczność zatwierdzenia wyroku śmierci przez Ludowy Sąd Najwyższy, 2011 rok – depenalizacja 13 przestępstw) mają na celu stopniowe ograniczenie stosowania kary śmierci;
 - 5) poprzez utrzymanie powyższych tendencji władze ChRL sprawią, że straceni zostaną faktycznie tylko sprawcy najcięższych przestępstw.

SUMMARY

THE DEATH PENALTY IN THE CRIMINAL LAW OF CHINA – AN OUTLINE OF THE INSTITUTION

It shall be stated in the article that People’s Republic of China has increasingly become an object of the widespread interest in the western world countries. Despite the fact that the statehood was deprecated because of the historical events (internal affairs, wars etc.) nowadays it is to observe that the significant development of the country remains. However, the entire and complete Criminal codification has not existed. The Criminal Code and the Code of Criminal Procedure were passed by the delegates of the Communist Party of China in 1997.

The death penalty has been an element of the Chinese legal system for ages. It was regarded as the main punishment – starting from the ancient times to the present day ending. The progressive humanitarianism of the Chinese Criminal law is noteworthy. China wants to be a political and economic partner of the Western world countries and endeavors to civilize its legal system. It is manifested in the systematic decisions: reducing the amount of the death penalty, suspension the execution of capital punishment, and even decriminalization more and more crimes. The new codification meets the basic principles of a civilized criminal law, which was often in vain look for in earlier systems of Chinese law. Amendments (2007 – need the approval of the death sentence by the Supreme People’s Court, 2011 – decriminalization of 13 crimes) are aimed at gradually reducing the use of the death penalty.

By keeping the above trends, the authorities of China will make that only perpetrators of the most serious offenses will be executed.